Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 26 września 2013 r.*

Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Artykuł 34 pkt 3 i 4 — Uznanie orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim — Sytuacja, w której wspomnianego orzeczenia nie da się pogodzić z innym wcześniejszym orzeczeniem wydanym w tym samym państwie członkowskim w sporze o to samo roszczenie między tymi samymi stronami

W sprawie C-157/12

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniem z dnia 8 marca 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 30 marca 2012 r., w postępowaniu:

Salzgitter Mannesmann Handel GmbH

przeciwko

SC Laminorul SA,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan (sprawozdawca) i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Impellizzeri, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 marca 2013 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Salzgitter Mannesmann Handel GmbH przez C. von Carlowitz, O. Kranza, C. Müllera oraz T. Rossbacha, Rechtsanwälte,

— w imieniu rządu niemieckiego przez J. Möllera, T. Henzego oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez S. Centeno Huertę, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez S. Varonego, avvocato dello stato,

* Język postępowania: niemiecki.

— w imieniu rządu rumuńskiego przez R. Giurescu oraz A. Voicu, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez W. Bogensbergera oraz A.M. Rouchaud-Joët, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 maja 2013 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 34 pkt 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy spółką Salzgitter Mannesmann Handel GmbH (zwaną dalej „spółką Salzgitter") a spółką SC Laminorul SA (zwaną dalej „spółką Laminorul") w przedmiocie wniosku o stwierdzenie wykonalności w Niemczech wydanego przez sąd rumuński orzeczenia, w którym od spółki Salzgitter została zasądzona zapłata kwoty 188 330 EUR na rzecz spółki Laminorul.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 44/2001

3 Motywy 2 i 15–17 rozporządzenia nr 44/2001 brzmią następująco:

„(2) Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzown[e] jest wydanie przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

[…]

(15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia. Należy przewidzieć jasną i skuteczną regulację w celu wyjaśnienia kwestii zawisłości sprawy i postępowań pozostających w związku […].

(16) Wzajemne zaufanie w wymiar sprawiedliwości w ramach [Unii Europejskiej] usprawiedliwia uznawanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim z mocy prawa, bez jakiegokolwiek szczególnego postępowania, z wyjątkiem przypadku sporu co do uznania.

(17) Z uwagi na owo wzajemne zaufanie jest również uzasadnion[e], aby postępowanie o stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim przebiegało szybko i skutecznie. Stwierdzenie wykonalności orzeczenia musi więc następować niemal automatycznie, po dokonaniu zwykłego formalnego sprawdzenia przedłożonych dokumentów, bez możliwości uwzględniania przez sąd z urzędu którejkolwiek z przeszkód wykonania orzeczenia przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu".

4 Artykuł 32 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„W rozumieniu niniejszego rozporządzenia »orzeczenie« oznacza każde orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od tego, [jak] zostanie określone […]”.

5 Zgodnie z art. 33 ust. 1 omawianego rozporządzenia:

„Orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania”.

6 Artykuł 34 pkt 3 i 4 wspomnianego rozporządzenia przewiduje, co następuje:

„Orzeczenia nie uznaje się, jeżeli:

[…]

3) orzeczenia nie da się pogodzić z orzeczeniem wydanym między tymi samymi stronami w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;

4) orzeczenia nie da się pogodzić z wcześniejszym orzeczeniem wydanym w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim w sporze o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, o ile to wcześniejsze orzeczenie spełnia warunki konieczne do jego uznania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie”.

7 Zgodnie z art. 38 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001:

„Orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim i w tym państwie wykonalne będą wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli ich wykonalność w nim zostanie stwierdzona na wniosek uprawnionego”.

8 Artykuł 41 omawianego rozporządzenia brzmi następująco:

„Po spełnieniu formalności […] następuje niezwłoczne stwierdzenie wykonalności orzeczenia bez badania według art. 34 i 35. Dłużnik w tym stadium postępowania nie ma możliwości złożenia jakiegokolwiek oświadczenia”.

9 Zgodnie z art. 43 omawianego rozporządzenia:

„1. Każda ze stron może wnieść środek zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności.

[…]

3. Środek zaskarżenia jest rozpoznawany zgodnie z przepisami właściwymi dla postępowania, w którym wysłuchane zostają obydwie strony.

[…]”.

10 Artykuł 45 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„1. Sąd rozpoznający środek zaskarżenia zgodnie z art. 43 albo art. 44 może odmówić stwierdzenia wykonalności albo je uchylić tylko z powodu jednej z przyczyn wymienionych w art. 34 i 35 […].

2. Orzeczenie zagraniczne nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej”.

11 Artykuł 46 ust. 1 tegoż rozporządzenia uściśla:

„Sąd rozpoznający środek zaskarżenia zgodnie z art. 43 albo art. 44 może zawiesić postępowanie na wniosek dłużnika, jeżeli w państwie członkowskim pochodzenia został wniesiony od orzeczenia zwyczajny środek zaskarżenia lub jeżeli termin do wniesienia takiego środka zaskarżenia jeszcze nie upłynął; w tym ostatnim wypadku sąd może wyznaczyć termin, w którym środek zaskarżenia powinien być wniesiony".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

12 Z postanowienia odsyłającego wynika, że spółka Laminorul, mająca siedzibę w Rumunii, wniosła do Tribunalul Brăila (sądu pierwszej instancji w Braile, Rumunia) powództwo przeciwko spółce Salzgitter o zapłatę za dostawę produktów metalurgicznych.

13 Spółka Salzgitter podniosła, że powództwo to powinno było zostać wniesione nie przeciwko niej, lecz przeciwko rzeczywistemu kontrahentowi spółki Laminorul, mianowicie spółce Salzgitter Mannesmann Stahlhandel GmbH (dawniej Salzgitter Stahlhandel GmbH). Z tego względu Tribunalul Brăila oddalił powództwo spółki Laminorul wyrokiem z dnia 31 stycznia 2008 r., który się uprawomocnił (zwanym dalej „pierwszym wyrokiem").

14 Wkrótce potem spółka Laminorul wniosła nowe powództwo do tego samego sądu przeciwko spółce Salzgitter oparte na tych samych okolicznościach. Pozew doręczono jednak byłemu przedstawicielowi prawnemu spółki Salzgitter, którego pełnomocnictwo było według twierdzeń spółki Salzgitter ograniczone do występowania w postępowaniu zakończonym pierwszym wyrokiem. Ponieważ nikt się nie stawił, aby reprezentować spółkę Salzgitter na rozprawie w dniu 6 marca 2008 r. przed Tribunalul Brăila, sąd ten wydał wyrok zaoczny, zasądzając od spółki Salzgitter zapłatę 188 330 EUR na rzecz spółki Laminorul (zwany dalej „drugim wyrokiem").

15 Spółka Salzgitter wniosła sprzeciw od drugiego wyroku, żądając uchylenia go na tej podstawie, że nie została prawidłowo wezwana do stawiennictwa. Ten środek zaskarżenia został odrzucony postanowieniem z dnia 8 maja 2008 r. ze względu na to, że spółka Salzgitter zaniedbała uiszczenia wymaganej opłaty sądowej.

16 Postanowieniem z dnia 21 listopada 2008 r. Landgericht Düsseldorf (sąd krajowy w Düsseldorfie, Niemcy) stwierdził wykonalność drugiego wyroku w Niemczech. Spółka Salzgitter wniosła zażalenie na to postanowienie do Oberlandesgericht Düsseldorf (wyższego sądu krajowego w Düsseldorfie, Niemcy).

17 Równocześnie spółka Salzgitter, po pierwsze, wniosła w Rumunii nadzwyczajny środek zaskarżenia w przedmiocie unieważnienia drugiego wyroku, ponownie powołując się na brak wezwania do stawiennictwa. Środek ten został odrzucony jako niedopuszczalny orzeczeniem z dnia 19 lutego 2009 r.

18 Po drugie, spółka Salzgitter wniosła nowy sprzeciw, powołując się na powagę rzeczy osądzonej przysługującej pierwszemu wyrokowi. Curtea de Apel Galaţi (sąd apelacyjny w Gałaczu, Rumunia) odrzucił ten środek jako złożony po terminie orzeczeniem z dnia 8 maja 2009 r., które zostało następnie utrzymane w mocy orzeczeniem wydanym w dniu 13 listopada 2009 r. przez Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (trybunał kasacyjny, Rumunia).

19 Z uwagi na wyczerpanie środków zaskarżenia w Rumunii podjęto zawieszone w Niemczech postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia. Środek zaskarżenia wniesiony przez spółkę Salzgitter od postanowienia Landgericht Düsseldorf został uznany za niezasadny orzeczeniem Oberlandesgericht Düsseldorf z dnia 28 czerwca 2010 r. Spółka ta wniosła zatem środek odwoławczy od tego orzeczenia do Bundesgerichtshof (trybunału federalnego, Niemcy).

20 W tych okolicznościach Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 34 pkt 4 [rozporządzenia nr 44/2001] obejmuje również wypadek sprzecznych ze sobą orzeczeń z tego samego państwa członkowskiego (państwo wydania orzeczenia)?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

21 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy art. 34 pkt 4 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje on również sprzeczne ze sobą orzeczenia wydane przez sądy tego samego państwa członkowskiego.

22 W celu udzielenia odpowiedzi na wskazane pytanie należy dokonać wykładni art. 34 pkt 4 rozporządzenia nr 44/2001 nie tylko w świetle brzmienia owego przepisu, lecz również biorąc pod uwagę system ustanowiony przez owo rozporządzenie i jego cele (zob. wyrok z dnia 6 września 2012 r. w sprawie C-619/10 Trade Agencypkt 27).

23 Jeśli chodzi o system ustanowiony przez wspomniane rozporządzenie, należy zauważyć, że podstawy odmowy wykonania pełnią wyraźnie określoną funkcję w strukturze wypracowanej przez owo rozporządzenie, które ustanawia – jak zauważył rzecznik generalny w pkt 35 swojej opinii – całościowy system regulujący międzynarodową jurysdykcję oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń.

24 Przede wszystkim wykładnia znaczenia i treści przewidzianych przez rozporządzenie nr 44/2001 podstaw odmowy wykonania orzeczeń pochodzących z innego państwa członkowskiego powinna uwzględniać istniejącą więź pomiędzy wspomnianymi podstawami a przewidzianymi przez owo rozporządzenie przepisami dotyczącymi postępowań pozostających w związku, które to przepisy mają na celu zgodnie z motywem 15 wspomnianego rozporządzenia uniknięcie tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia.

25 Następnie z motywu 17 rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że postępowanie o stwierdzenie wykonalności w wezwanym państwie członkowskim orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim powinno obejmować jedynie zwykłe formalne sprawdzenie dokumentów wymaganych w celu nadania wykonalności w wezwanym państwie członkowskim.

26 Jak wynika z art. 41 rozporządzenia nr 44/2001, po wniesieniu wniosku, o którym mowa w art. 38 ust. 1 tegoż rozporządzenia, organy wezwanego państwa członkowskiego powinny w pierwszym stadium postępowania ograniczyć się do kontroli spełnienia tych formalności w celu stwierdzenia wykonalności danego orzeczenia (zob. ww. wyrok w sprawie Trade Agency, pkt 29).

27 Zgodnie z art. 43 rozporządzenia nr 44/2001 orzeczenie rozstrzygające o wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego w państwie członkowskim innym niż wezwane państwo członkowskie może w drugim stadium postępowania zostać zaskarżone. Podstawy zaskarżenia, które można powołać, są wyraźnie wymienione w przepisach art. 34 i 35 rozporządzenia nr 44/2001, do których odsyła art. 45 tegoż rozporządzenia (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Trade Agency, pkt 31).

28 Wspomniany wykaz ma charakter wyczerpujący, a jego elementy wymagają ścisłej wykładni, jako że stanowią one przeszkodę w realizacji jednego z podstawowych celów rozporządzenia nr 44/2001, polegającego na ułatwieniu swobodnego przepływu orzeczeń przez wprowadzenie prostego i szybkiego postępowania o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia (zob. podobnie wyroki: z dnia

28 kwietnia 2009 r. w sprawie C-420/07 Apostolides, Zb.Orz. s. I-3571, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 13 października 2011 r. w sprawie C-139/10 Prism Investments, Zb.Orz. s. I-9511, pkt 33).

29 Jeśli chodzi dokładniej o podstawę odmowy wykonania opierającą się na sprzecznym charakterze dwóch orzeczeń, brzmienie art. 34 pkt 4 rozporządzenia nr 44/2001 rozpatrywanego w świetle pojęcia orzeczenia w rozumieniu art. 32 tegoż rozporządzenia wskazuje – jak zauważył rzecznik generalny w pkt 42 swojej opinii – że wspomniany art. 34 pkt 4 należy rozumieć w ten sposób, że „orzeczenia [sądu lub trybunału państwa członkowskiego] nie uznaje się [...], jeśli nie da się go pogodzić z wcześniejszym orzeczeniem wydanym w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim".

30 Zatem sytuacja określona w art. 34 pkt 4 wydaje się dotyczyć sprzecznych ze sobą orzeczeń pochodzących z dwóch różnych państw członkowskich.

31 Wykładnię tę wspiera zasada wzajemnego zaufania, którą kieruje się, ustanowiony rozporządzeniem nr 44/2001, system uznawania i wykonywania orzeczeń pochodzących z innego państwa członkowskiego.

32 Jak wynika bowiem z motywów 16 i 17 wspomnianego rozporządzenia, system uznawania i wykonywania orzeczeń opiera się na wzajemnym zaufaniu do wymiaru sprawiedliwości w ramach Unii, które wymaga nie tylko, aby orzeczenia sądowe wydawane w jednym państwie członkowskim były z mocy prawa uznawane w innym państwie członkowskim, lecz również aby postępowanie o stwierdzenie wykonalności tychże orzeczeń przebiegało szybko i skutecznie (zob. ww. wyrok w sprawie Trade Agency, pkt 40).

33 Należyte funkcjonowanie wspomnianego systemu opartego na zaufaniu wymaga, by sądy państwa członkowskiego pochodzenia zachowały właściwość w przedmiocie oceny – w ramach środków zaskarżenia ustanowionych w porządku prawnym wspomnianego państwa członkowskiego – zgodności z prawem orzeczenia podlegającego wykonaniu, z wyłączeniem co do zasady sądów wezwanego państwa członkowskiego, i by ostateczny wynik badania zgodności z prawem wspomnianego orzeczenia nie był podważany.

34 To w tym kontekście art. 46 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 przewiduje możliwość zawieszenia postępowania, na wypadek gdyby w państwie członkowskim pochodzenia został lub mógł zostać wniesiony od orzeczenia zwyczajny środek zaskarżenia.

35 To bowiem do strony należy skorzystanie ze środków zaskarżenia przewidzianych przez prawo państwa członkowskiego, w którym toczy się postępowanie, co zresztą spółka Salzgitter usiłowała uczynić w ramach sprawy głównej. Natomiast strona nie może powoływać się na podstawy odmowy wykonania orzeczeń wydanych w innym państwie członkowskim w celu podważenia wyniku postępowań przeprowadzonych w ramach wspomnianych środków zaskarżenia.

36 Wykładnia art. 34 pkt 4 wspomnianego rozporządzenia, zgodnie z którą przepis ów dotyczyłby również kolizji pomiędzy dwoma orzeczeniami pochodzącymi z tego samego państwa członkowskiego, jest niezgodna z zasadą wzajemnego zaufania przywołaną w pkt 31 niniejszego wyroku. Wykładnia taka pozwoliłaby bowiem sądom wezwanego państwa członkowskiego na zastąpienie własną oceną oceny dokonanej przez sądy państwa członkowskiego pochodzenia.

37 Otóż w wypadku uprawomocnienia się orzeczenia po zakończeniu postępowania w państwie członkowskim pochodzenia jego niewykonanie ze względu na sprzeczność z innym orzeczeniem pochodzącym z tego samego państwa członkowskiego byłoby porównywalne z kontrolą merytoryczną orzeczenia, o którego wykonanie wystąpiono, co jest jednak wyraźnie wykluczone na podstawie art. 45 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001.

38 Taka możliwość kontroli merytorycznej stanowiłaby de facto dodatkowy środek zaskarżenia przeciwko orzeczeniu, które w państwie członkowskim pochodzenia stało się prawomocne. W tym względzie jest bezsporne, że – jak słusznie zauważył rzecznik generalny w pkt 31 swojej opinii – podstawy odmowy wykonania przewidziane w rozporządzeniu nr 44/2001 nie mają na celu stworzenia dodatkowych środków zaskarżenia przeciwko prawomocnym orzeczeniom krajowym.

39 Wreszcie należy zauważyć, że skoro wykaz podstaw odmowy wykonania jest wyczerpujący, jak przypomniano w pkt 28 niniejszego wyroku, wspomniane podstawy powinny być przedmiotem ścisłej wykładni i nie podlegają one w rezultacie, wbrew temu, co podnosiły spółka Salzgitter i rząd niemiecki, wykładni przez analogię, zgodnie z którą obejmowałyby one również orzeczenia pochodzące z tego samego państwa członkowskiego.

40 Uwzględniając całość poprzedzających rozważań, na pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, iż art. 34 pkt 4 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie obejmuje on sprzecznych ze sobą orzeczeń wydanych przez sądy tego samego państwa członkowskiego.

W przedmiocie kosztów

41 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 34 pkt 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że nie obejmuje on sprzecznych ze sobą orzeczeń wydanych przez sądy tego samego państwa członkowskiego.

Podpisy